

FOCUS Η ΑΛΛΟΨΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

Βαλκάνια μπλεγμένα «σαν τα κατσαρά μαλλιά του αράπη»

Στο πρώτο ταξίδι μου, πριν από μερικά χρόνια στην Αλβανία, σ' έναν καφενέ, συνάντησα έναν γέροντα Αλβανό, ο οποίος μιλούσε Ελληνικά. Με ρώτησε από πού είμαι. Του είπα «από την Αθήνα». «Είναι μεγάλη πολιτεία η Αθήνα;». «Ναι, μεγάλη», απάντησα. «Δεν επήγα ποτές», είπε, και συνέχισε: «Κάτσε να πιούμε μια ρακί».

Δεν είχα χρόνο γιατί πηγαίναμε να ιδώ το κεφαλοχώρι Λιβαδιά και κάποια άλλα ελληνικά χωριά εκεί γύρω. Ωστόσο, βλέποντας το πρόσωπό του το ταλαιπωρημένο, το εγκάρδιο και παρακλητικό του βλέμμα, που εξέπεμπε αγάπη, σκέφτηκα να μην τον προσβάλω και κάθισα μαζί του.

«Τα παιδιά τα δικά μας έφυγαν και είναι όλα στην Ελλάδα. Ερήμωσαν τα χωριά μας. Πώς να ζήσουν εδώ; Δεν υπάρχουν δουλειές. Είναι καλά που άνοιξαν τα σύνορα, έρχεστε εσείς και πάνε και τα δικά μας παιδιά, σε σας. Περάσαμε πολλά τα τελευταία πενήντα χρόνια. Να δώσει ο Θεός να μην ξανάρθει αυτό το κακό...».

«Γείτονες είμαστε. Συγγενείς, καλά είναι να μπορούμε να βλέπουμε», του απάντησα.

Χάρηκε σαν μικρό παιδί. Και λέει: «Εδώ παιδί μου, που ζούμε εμείς, στα Βαλκάνια, η κατάσταση είναι μπλεγμένη “σαν τα κατσαρά μαλλιά του αράπη”. Μας χώρισαν έτσι τις πατρίδες, που να λέμε όλοι, ότι η δικιά μου πατρίδα δεν είναι μόνο εδώ, τούτο δω, το μικρό κομματάκι. Είναι και παρακάτω και παραπέρα και μου την πήρε ο άλλος που είναι δίπλα μου. Αλλιώς η πατρίδα μου θα ήταν μεγάλη και ξακουστή. Κι όλοι το ίδιο λένε, και απ' εκεί ξεκινάει το μίσος του ενός για τον άλλον...». Αυτό μου θύμισε τα λόγια του Βικτόρ Μπεράρ, στο βιβλίο «Τουρκία και Ελληνισμός» (εκδ. Τροχαλία), που είχα διαβάσει τη δεκαετία του '80, όπου το ανακάτεμα των λαών στα Βαλκάνια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας «έμοιαζαν με ρωσική σαλάτα...».

«Μη στεναχωριέσαι» του είπα αμήχανα. «Πέρασαν αυτά, στο χέρι μας είναι να ζήσουμε αδελφωμένοι...».

«Μην το λες ότι όλα πέρασαν! Είναι καλή δουλειά να φωνάζεις εναντίον του γείτονα κι έχει καλά λεφτά, χωρίς κόπο. Δεν ξέρεις παιδί μου τι περάσαμε εμείς... Κι έχει πέραση αυτό το επάγγελμα ακόμη...».

Είχε όρεξη για περισσότερη κουβέντα. Ηπιαμε τη ρακί, τον χαιρέτησα εγκάρδια και έφυγα. Ωστόσο με εντυπωσίασαν τα λόγια του. Τα σκεφτόμουν πολύ καιρό μετά: «...στα Βαλκάνια, η κατάσταση είναι μπλεγμένη, σαν τα κατσαρά μαλλιά του αράπη». Κι όσο μου έρχονταν στον νου τα λόγια του γέροντα, τόσο σκεφτόμουν διάφορα γεγονότα. Τις διώξεις των Ρωμιών από το καθεστώς των Νεοτούρκων, οι οποίες οδήγησαν στο 1922, στη Μικρασιατική καταστροφή και στον οριστικό εκριζισμό του ελληνικού στοιχείου από τη σημερινή τουρκική επικράτεια, τις διώξεις, με διάφορες αφορμές, λαών και εθνοτήτων στη Σοβιετική Ένωση, τις συγκρούσεις της Γαλλίας με τη Γερμανία παλαιότερα για τις περιοχές της Αλσατίας και Λωρραίνης, οι οποίες οδήγησαν σε δύο παγκοσμίους πολέμους, την εξόντωση των Εβραίων από τους ναζί, τον γιουγκοσλαβικό εμφύλιο που κατέστρεψε μια «ομοσπονδιακή» χώρα δίπλα μας, προκαλώντας εκατόμβες θυμάτων και αλλάζοντας για πρώτη φορά, μετά

Πολυβολείο στην παραλία των Αγίων Σαράντα, για να αντιμετωπιστεί η εισβολή των εχθρών από τον Νότο, κατά την περίοδο του καθεστώτος του Εμβέρ Χότζα

τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, τα δεδομένα στην Ευρώπη...

Το μέγεθος της εθνικιστικής πίεσης του κομμουνιστικού καθεστώτος, εις βάρος μιας μειονότητας, το κατάλαβα καλά, όταν έφτασε στα χέρια μου ένα βιβλίο, γραμμένο από έναν γιατρό και άξιο πεζογράφο, τον Θωμά Στεργιόπουλο, με τον τίτλο «Ανθρωποι» (Αθήνα 2019).

Το βιβλίο αυτό αναφέρεται στον αγώνα διατήρησης της γλώσσα και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της ελληνικής μειονότητας, στα χρόνια του κομμουνιστικού καθεστώτος του Εμβέρ Χότζα, στη φίλη χώρα. Στον τρόπο που βασίλευε σε ολόκληρη την Αλβανία, στην ιδέα ότι ανήκει σε έναν άλλο πολιτισμό, σε μια άλλη κοινότητα, που η τύχη την έκανε να βρεθεί σε μια άλλη επικράτεια. Λαοί που έζησαν μαζί για αιώνες, που είχαν παρόμοια ήθη και έθιμα, με τραγούδια που έμοιαζαν (στον Θωμά Στεργιόπουλο ανήκει και ακόμη ένα σπουδαίο βιβλίο, το οποίο κυκλοφόρησε σε δίγλωσση έκδοση το 2007, με τον τίτλο «Κάποιοι τραγουδούν δίπλα μας. Ανθολογία αλβανικής δημοτικής ποίησης»), έζησαν επί πενήντα χρόνια μέσα στον τρόμο και την καχυποψία, που δημιουργούσε το κομμουνιστικό καθεστώς. Ο τρόμος και η καχυποψία είχε απλωθεί παντού. Η εχθρική περικάλωση είχε στο εσωτερικό της χώρας διεισδύσει, μέσω της ελληνικής μειονότητας. Γράφει ο Θωμάς Στεργιόπουλος: «Κι επειδή νιώθαμε πως ακόμα και τα βλέμματα των απλών ανθρώπων με τους οποίους συμβιώναμε αιώνες και μοιραζόμασταν τον πόνο, τη χαρά και τη φτώχεια, έπαιρναν κάτι απ' αυτή την καχυποψία, η ανοχή μεταξύ μας “στένευε”. Αυτό το “μαγικό ραβδί της Κίρκης” το κατείχαν καλά οι Αλβανοί πολιτικοί. Στη χώρα που περιβαλλόταν από “άσπονδους και φανταστικούς εχθρούς”, σ' ένα πολιτικό σύστημα που εξέθρεψε και υποδαύλιζε την καχυποψία για τον ξένο, η λέξη Έλληνας ερέθιζε, προκαλούσε...».

Μέσα στις σελίδες του βιβλίου γίνεται καταγραφή των πορτρέτων δέκα σπουδαίων παραγόντων της μειονότητας, δέκα ομογενών, οι οποίοι αγωνίστηκαν με όλες τους τις δυνάμεις, να κρατήσουν την ελληνική γλώσσα ζωντανή. Ο συγγραφέας προσπαθεί να ενημερώσει, χωρίς καμιά σοβινιστική εμπάθεια, πώς αγωνίστηκαν κάποιοι άνθρωποι για τη διατήρηση της γλώσσας και της εθνικής ταυτότητας των Ελλήνων της Νότιας Αλβανίας, μέσα στην αφόρητη πολιτιστική ασφυξία του καθεστώτος. Την εναγώνια προσπάθειά τους, μέσα σε συνθήκες παρανομίας, να αποκτήσουν ένα βιβλίο στα Ελληνικά και να μπορέσουν να το διατηρήσουν, να το διακινήσουν κρυφά στους νέους της μειονότητας.

Ο συγγραφέας δεν αγιογραφεί, δεν καταφέρεται εναντίον του φίλου αλβανικού λαού, ο οποίος υπέφερε κι αυτός εκ παραλλήλου τα πάνδεινα. Διασώζει κάποιους «αγίους» που δεν φοβήθηκαν τις συνέπειες, τις οποίες υπέστησαν πολλοί άνθρωποι, Αλβανοί και Έλληνες εκείνα τα χρόνια, συνέπειες που τους οδήγησαν συχνά, στο περιβόητο κάτεργο του Σπατς (Burgu i Spaçit), στη Βόρεια Αλβανία.

Τα ονόματα αυτών των «αγίων» που πρέπει να μείνουν χαραγμένα στη μνήμη του Νέου Ελληνισμού είναι: Σπύρος Λίτος, Αναστάσης Κουρεμένος, Σπύρος Ντούνης, Γρηγόρης Κατσαλίδας, Νίκος Μπαλκόνης, Σπύρος Λάγιος, Νίκος Ζαρμπαλάς, Σπύρος Μάρης, Θανάσης Μπόλος, Βασίλης Νίκας.

Κι αν στα Βαλκάνια η κατάσταση είναι μπλεγμένη «σαν τα κατσαρά μαλλιά του αράπη», χρέος των λαών είναι, στους κοινούς τόπους όπου βρέθηκαν να ζουν, να απολαμβάνουν τα αγαθά της ισονομίας, της ελευθερίας και του αλληλοσεβασμού...

Ο Δημήτρης Κανελλόπουλος είναι συγγραφέας, βραβευμένος με το Κρατικό Βραβείο Διηγήματος - Νουβέλας 2019, για τον «Θάνατο του αστήριτη και άλλες ιστορίες» (εκδ. Κίκλη)